

NEE: CENTRES ORDINARIS O CENTRES ESPECÍFICS?

Catalina Thomàs Galmés Vellibre

Les dues modalitats bàsiques d'organització escolar adreçades a l'alumnat amb necessitats específiques són els centres ordinaris, d'una banda, i els centres específics, de l'altra. En general, a partir de les disquisicions acadèmiques, inferim l'enorme conveniència d'intentar per tots els mitjans la inclusió dels infants amb necessitats educatives especials en els centres d'ensenyament ordinaris i, com a darrera mesura, i sempre tenint present unes consideracions molt estudiades, decidir que l'infant necessita anar a un centre específic perquè les seves característiques particulars són massa severes i necessiten una cura i un tractament molt més especials d'aquells que se li podrien donar en un centre ordinari.

Atendre la diversitat significa donar atenció individualitzada a la persona que més ho necessita; significa tenir la possibilitat material i horària (recursos i temps) de dedicar esforços a uns nins i nines que dins la resta es poden sentir segregats, perquè no troben les condicions adequades per assolir els aprenentatges que se suposa que els pertocuen per la seva edat. Atendre la diversitat no és segregat, sinó incloure, és facilitar eines a aquests infants per desenvolupar-se amb normalitat dins el món i la societat en què els ha tocat viure.

La inclusió és el futur, i entre tots i totes hem de construir una escola inclusiva. El que passa és que la integració també té uns límits: hi ha casos en què és molt complicat incloure un perfil dins una aula: casos, per exemple, de retard mental sever, és necessari que siguin tractats en centres específics, amb una atenció molt millor d'aquella que podrien rebre en un centre ordinari.

Segregar és excloure, és basar la diferència d'oportunitats en característiques físiques o psíquiques que impedeixen un normal desenvolupament de la persona entre altres persones. Hem d'anar cap a la no exclusió de ningú de la nostra societat, a partir de la tolerància envers la diferència. En lloc de centrarnos en allò que una persona no pot fer, fixar-nos en allò que sí que sap fer, que pot fer, per contribuir de manera positiva a la vida i al funcionament de la societat.

Alguns arguments interessants de conèixer que promouen una resposta diferenciada de la resposta ordinària per als alumnes amb necessitats específiques són els següents:

Miquel Castillo Carbonell, professor de l'IES Narcís Xifra de Girona, proposa fer un tercer grup (l'anomena C -alumnes amb necessitats semblants) com una manera d'integrar: pot ser discutible una opció com aquesta dins la idea d'una escola inclusiva, però el cert és que en aquest IES funciona. Castillo rebutja els mecanismes de compensació -basats en el dèficit- i aposta pel mecanisme de les competències; tot allò que l'alumne/a ha de saber per desenvolupar-se de forma hàbil dins la societat. Centrem en aquest concepte la idea del grup C. Ens demanem per què han decidit l'aplicació d'aquesta mesura:

Per una banda, per l'obligatorietat de l'etapa secundària, amb la qual l'alumnat ha d'assolir una formació de caràcter general que li faciliti l'entrada a altres camins; per altra, segons l'autor, no podem partir de principis generals que diuen quins agrupaments són convenients o no ho són; sinó que s'ha d'observar cada cas particular: no podem fer aquesta feina si tenim grups nombrosos, perquè no podem donar l'atenció necessària a cada persona. És per això que Castillo opta pel grup C. Parla de partir del fet concret, de l'infant que té un problema

específic dins de la realitat complexa de l'escola. Sempre utilitza la paraula *microcosmos* per definir l'escola; perquè creu fermament que és això: un petit món en què podem trobar el mateix que en el món real, a petita escala. Un món en què cadascun/a de nosaltres necessitam unes coses i no unes altres, i unes condicions i no unes altres per acomodar-nos a totes les situacions que sorgeixen.

Castillo també apunta el fet que aquest tipus d'agrupament pot ajudar a frenar l'absentisme, el fet de poder avaluar coses més concretes i més properes a l'alumne/a en cada moment, afavorir que els alumnes que no tenen aquestes necessitats també puguin assolir els seus objectius i puguin avançar a un ritme més ràpid (em sembla molt interessant aquesta reflexió perquè de vegades, en el nostre intent que els infants amb nee s'integrin, podem deixar de banda el ritme adequat per a aquests altres) i, finalment, facilitar la promoció -tant acadèmica com social- dels infants amb necessitats. Es tracta d'aconseguir que aquest alumnat específic també pugui sortir de la Secundària amb un títol i unes capacitats que el facin hàbil per desenvolupar-se en la societat.

Maria Teresa Ferrer Fàbregas, també professora de Secundària a Catalunya, en el seu article sobre aules obertes (experiències escolars compartides), defensa una resposta diferent de l'ordinària per als alumnes amb necessitats educatives especials. Com es fa?: ella parteix de la idea de compartir el projecte educatiu entre l'escola (en aquest cas IES) i l'Ajuntament, empreses diverses o petits negocis, de manera que part dels ensenyaments es desenvolupen no dins el centre escolar, sinó en l'entorn social; això sí, en hores lectives.

Per una banda, aquests al·lots i al·lotes poc motivats i amb risc d'exclusió social necessiten una atenció més individualitzada i necessiten manco classes teòriques i més capacitats manipulatives i de desenvolupament per a la vida diària.

Per altra banda, si els oferim com a context el món real, veuen clarament que allò que se'ls ensenya té una aplicació diària i útil dins la seva vida quotidiana.

Per què aquesta proposta? Ferrer dóna arguments importants que la justifiquen: augment de la

motivació d'aquests estudiants, alhora augment de la seva autoestima. Per altra banda, s'allibera l'aula ordinària de conductes disruptives que entorpeixen el normal funcionament de les classes i el professorat implicat sent que fa una feina productiva.

Pel que fa a la posició dels autors sobre la relació entre *comprensivitat i diversitat*, podem dir que Castillo es desmarca una mica de la línia teòrica de l'Ensenyament Secundari i entén que la diversitat necessita esser compresa, entesa com una necessitat a què l'escola ha de donar resposta, i per això s'"atreveix" a dur a terme una proposta arriscada i susceptible de ser molt qüestionada.

Ferrer aborda el tema des d'una altra perspectiva: oferim la possibilitat als nins diferents de dirigir aquesta diversitat cap a objectius positius, donant la possibilitat de sortir unes hores setmanals de les aules que tant els ofeguen i que tant poc els motiven. Se segueix considerant en tot moment aquests alumnes com el que són: alumnes de l'institut; aquesta és només una estratègia més dels equips docents per tractar la seva diversitat, per normalitzar en el més alt grau possible la seva situació. És una manera diferent de la proposada per Castillo: la seva proposava un tractament diferenciat dins l'IES; aquesta fa el mateix, però fora del perímetre de l'institut, la qual cosa dóna una altra perspectiva als al·lots/es implicats en aquest procés. Segons Ferrer, així no els segregam, sinó que els donam la possibilitat de perfilar millor les estratègies que necessiten. Sempre, no obstant, anant molt en compte perquè ells saben que formen part d'aquest grup diferenciat

per uns motius... i no s'han de sentir inferiors. És per això que l'autora defensa el dret de l'alumne/a a no voler participar-hi.

Com a opinió personal, puc dir que, pel que fa a l'aportació de Castillo, em sembla molt interessant la classificació que fa de les diversitats de l'alumnat: la diversitat en les capacitats (un serà millor en un procediment, una altra en un altre); la diversitat en les motivacions (com influeix en això la situació familiar de cada nin... nins que volen anar a l'escola, nins motivats per ca seva, nins molt desmotivats, nins sense il·lusió) i la diversitat emotiva: aquesta darrera crec que és essencial per entendre els infants, i ens cal una gran capacitat d'empatia per abordar-la. Ens hem de plantejar per què un nin o una nina tenen conductes disruptives dins la classe: què és el que no feim bé, per què aquell infant no se sent a gust dins la nostra aula, com ho podríem fer perquè emocionalment se serenàs i això li permetés seguir d'una manera acceptable una classe i pogués participar i compartir les activitats amb els seus companys i companyes.

També em sembla interessant la definició del grup C: és un grup d'alumnes diferenciat, sí, però això no impedeix el fet de compartir amb la resta activitats comunes de l'escola i també els crèdits variables. No m'agrada la idea de separar perquè crec que implica segregació, però potser el cas d'aquest institut és interessant per la cura pedagògica amb què es planteja aquesta "separació". La diferència rau en l'atenció específica que reben i en la manera d'avaluar-los (observarem diferents capacitats i, una vegada qualificats, no es parla de "notables" ni d'"excel·lents", s'avalua sobre insuficient, suficient i bé).

Volem que aconseguixin el Graduat en ESO, i aquesta exigència s'ha de mantenir inexcusablement. Es planteja aquesta diversificació com un dret: aquesta definició em sembla més interessant que la tan utilitzada d'"oportunitat". Aquests nins i nines han d'entendre que tenen el dret de treure el Graduat, i que les seves característiques especials fan que se'ls ensenyi d'una manera una mica diferent. Hem d'anar a la positivitat, mai no a la interpretació negativa d'aquesta ajuda.

Em sembla rellevant del tot la idea de Castillo de no prioritzar els continguts conceptuals, sinó aquells que facilitaran al nin la seva participació social, les

tasques quotidianes. També és interessant el paper destacat que es dóna en aquest procés al professor-tutor, i no tant al PT. És el tutor/a qui acompanya realment l'alumne/a, la responsabilitat de l'atenció a la diversitat no cau, doncs, únicament i expressa sobre el professional de l'educació especial, cosa que suposa una implicació molt més gran dels tutors (però alerta amb la dependència!) en els processos d'ensenyament-aprenentatge dels seus alumnes amb nee. La coordinació és contínua amb les famílies i amb la resta de l'equip docent.

Estic totalment d'acord amb l'autor amb la idea que potser aquest tipus d'agrupament romp el mite de la igualtat: però l'escola ha de respondre a les necessitats reals, i aquestes demanen aquesta mesura. Això sí, sempre ha d'estar pedagògicament supervisada i aprovada per tot l'equip docent.

És molt interessant la proposta de M. Teresa Ferrer: ensenyar als joves que els continguts de l'IES SERVEIXEN per a alguna cosa, que allò que se'ls explica no queda dins l'aula i s'oblida quan s'ha plasmat en el paper de l'examen, sinó que els serveix per fer-los la vida manco complicada. És molt positiu que visquin com a protagonistes i no com a receptors passius aquestes experiències: no només se'ls explica com es fa alguna cosa, sinó que la fan, l'experimenten.

Crec que hauríem d'incidir molt en la implicació de les institucions socials i polítiques de la nostra societat, per tal de no aïllar la institució escolar: moltes vegades l'escola se sent deslligada de la societat, des de l'escola defensam uns ideals i una manera de viure que després els alumnes no es troben a la vida "real", i això els decep i els deixa en una situació desfavorida mentre dura el procés d'adaptació a aquesta "realitat". No es tracta que aprenguin un ofici, es tracta que aprenguin uns hàbits i unes actituds per desenvolupar-se en la societat.

Bibliografia:

- Ferrer Fàbregues, Maria Teresa. Aules obertes a Perspectiva Escolar, núm. 311.
- Castillo Carbonell, Miquel. El grupo C: una estrategia integradora a Cuadernos de Pedagogia núm. 361. □